

IZGRADNJA KNJIŽNIČNE ZBIRKE KNJIŽNICE RC

Letni načrt nakupa knjižničnega gradiva 2023-2030

Knjižnična zbirka je temeljno orodje vsake knjižnice pri izpolnjevanju njenega poslanstva. Izgradnja knjižnične zbirke je dolgoročen proces, pri katerem se knjižnica posveča racionalnemu uresničevanju nabavne politike, preverjanju formalne in vsebinske ustreznosti zbirk, skrbi za pridobivanje novega knjižničnega gradiva, ob spremljanju izposoje in interesov aktivnih ter potencialnih uporabnikov, in skrbi za aktualizacijo in uporabo starejšega gradiva.

Knjižnica Restavratorskega centra je specialna knjižnica, ki podpira delovni in raziskovalni proces Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Restavratorski center (v nadaljevanju RC). Njeno temeljno poslanstvo je upravljanje znanja v matični organizaciji, ki ga uresničuje z izvajanjem knjižnične dejavnosti na strokovnem področju konservatorstva-restavratorstva in drugih sorodnih ved. Temeljni namen knjižnice je zadovoljevanje potreb uporabnikov po knjižničnem gradivu (elektronskih in digitaliziranih), informacijskih virih ter informacijah.

Med poglavitne naloge, ki jih knjižnica RC v sklopu knjižnične, dokumentacijske in informacijske dejavnosti, opravlja, sodi tudi izgradnja knjižnične zbirke. Izgradnja kakovostne knjižnične zbirke je načrtovan proces pridobivanja knjižničnega gradiva s ciljem oblikovanja relevantne in homogene zbirke s področja konservatorstva-restavratorstva. Načrtovanje in razvoj specializirane zbirke knjižničnega gradiva in upravljanje z drugimi informacijskimi viri temelji predvsem na potrebah zaposlenih Restavratorskega centra in tudi drugih (zunanjih) uporabnikov knjižnice RC.

Izgradnja in upravljanje specializirane zbirke s področja konservatorstva-restavratorstva in drugih sorodnih ved teži k zagotavljanju in zadovoljevanju potreb vseh strokovnih skupin zaposlenih v Restavratorskem centru.

Načrtovanje letnega prirasta temelji na dokumentu *Nabavna politika knjižnice Restavratorskega centra (2004)*, ki upošteva vse relevantne zakonske podlage in strokovna priporočila, ki se nanašajo na upravljanje z zbirkami v specialni knjižnici:

- Zakon o knjižničarstvu
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnice ((Uradni list RS, št. 29/03 in 162/22)
- Pravilnik o hranjenju , uporabi in izločanju obveznih izvodov publikacij
- Strokovni standardi za specialne knjižnice (26.11.2018-25.11.2028)

Knjižnica gradi svojo specializirano zbirko z nakupom, zameno in darom.

1. Nakup

Nakup gradiva je za knjižnico RC edini način, ki zagotavlja izgradnjo konsistentne knjižnične zbirke po načelih nabavne politike. Izvajanje rednega nakupa pri tako ozkem področju kot je konservatorstvo-restavratorstvo nam omogoča boljše upravljanje znanja v RC, posledično našim strokovnjakom omogočamo dostop do najnovejših znanj s področja konservatorstva-restavratorstva in varstva kulturne dediščine. Nakup knjižničnega gradiva nam omogoča pridobitev najnovejše založniške produkcije s tega področja. Drugi načini pridobivanja gradiva zbirko in nakup le dopolnjujejo oziroma nam omogočijo pridobitev gradiva, ki ga z nakupom ne moremo pridobiti v želenem obsegu. Zato je pomembno, da se za nemoteno delovanje specialne knjižnice zagotovijo redna finančna sredstva za nabavo, strokovno obdelavo, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva ter zagotavljanje drugih informacijskih virov in storitev knjižnice, kot tudi za izgradnjo lastnih specializiranih informacijskih virov.

Proračun specialne knjižnice se zagotavlja iz proračuna matične organizacije. Oblikuje, utemeljuje in z njim upravlja vodja knjižnice, v sodelovanju s strokovnimi delavci ustanove. Za učinkovito delovanje in sodelovanje je ključno, da je vodja knjižnice pravočasno seznanjen z vsemi potrebnimi informacijami o predvideni višini sredstev (Strokovni standardi za specialne knjižnice, 2018).

V Sloveniji nabavo knjižničnega gradiva specialnim knjižnicam, ki opravljajo javno službo subvencionira država v skladu z Zakonom o knjižničarstvu.

2. Dar

Primarna oblika pridobivanja knjižničnega gradiva, v knjižnici RC, je dar. Predvsem zato, ker se pod dar vodijo vsi dokumenti v obliki konservatorskih načrtov, strokovnih elaboratov, poročil o konservatorsko-restavratorskih posegih, poročil o naravoslovnih raziskavah, poročil centra za

preventivno arheologijo idr. To so dokumenti, ki jih publicira ZVKDS oz. so rezultat matične dejavnosti, ki jo izvaja Restavratorski center in širše ZVKDS.

Velik del darov obsega Zbirka Narcise Dešković, ki je v svoji zapuščini knjižnici podarila monografsko gradivo, avdio-vizualno gradivo, različne oblike drobnega tiska in tudi nekaj rokopisnega gradiva. Zbirka se bo še dodatno širila, saj je veliko gradiva še neinventariziranega.

3. Zamena

Zamena je proces, v katerem si knjižnice brezplačno izmenjajo gradivo in publikacije, ki jih izdajajo njihove matične ustanove. Zgoraj omenjeni elaborati in druga dokumentacija so iz tega procesa izločeni. Založniška dejavnost ZVKDS in RC je sicer raznolika in bogata, vendar pa knjižnica RC razpolaga samo z izdajami, ki jih publicira RC (Zbirka RES).

Dejansko stanje izgradnje knjižnične zbirke v knjižnici RC

Podatki za leto 2022 kažejo, da imamo v knjižnici 151 vpisanih članov. Od tega je 56 članov aktivnih, kar pomeni, da redno uporabljajo informacijske storitve knjižnice RC. 50 pa je trenutno potencialnih uporabnikov, to so vsi zaposleni v RC, katerim je knjižnica RC primarno namenjena.

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe v tretjem odstavku 32. člena opredeljuje glede izgradnje knjižnične zbirke naslednje: »Knjižnično zbirko letno dopolnjuje z najmanj eno knjigo na uporabnika ali s petimi knjigami na strokovnega ali raziskovalnega delavca v organizaciji, katere del je, in posodablja z vsaj enim naslovom strokovnih oziroma znanstvenih časopisov«.

Projekcija dopolnjevanja knjižnične zbirke nam glede na Pravilnik kaže naslednje:

Vsi uporabniki	Št. uporabnikov	Standard
Vpisani uporabniki	151	151
Strokovni ali raziskovalni delavci na RC	43	215
Administrativni delavci na RC	7	7
Vsi zaposleni na RC	50	50

Tabela 1: Število potencialnih uporabnikov in predviden letni prirast, glede na standard

Glede na podatke bi morala knjižnica letno dopolniti knjižnično zbirko z najmanj 151 do 215 enotami gradiva. V Pravilniku sicer ni opredeljeno ali gre pri tem gradivu za nakup, zameno ali dar. Ker pa smo že v prejšnjem poglavju ugotovili, da je nakup najpomembnejši pri izgradnji dosledne in ažurne knjižne zbirke, ugotavljamo, da bi morali na leto glede na število potencialnih in vpisanih aktivnih članov zagotoviti sredstev za nakup vsaj 56 strokovnih publikacij na leto.

Podatki v tabeli 2 jasno prikazujejo veliko razliko v izgradnji knjižnične zbirke z darovi in nakupom, posledično tudi nedoslednost pri nakupu gradiva.

Prirast - Monografije	Nakup	Dar	Skupaj
2022	33 ¹	636	669
2021	16 ²	437	453
2020	0	422	422
2019	1	360	361
2018	0	598	598
2017	2	497	499
2016	7	585	592
2015	1	821	822
2014	0	890	890
2013	9	871	880
2012	15	821	836
2011	19	621	640
2010	6	401	407

Tabela 2: Prirast monografij v obdobju 2010—2022

¹ Podatek nakupa za leti 2021 in 2022 je nadpovprečen. V letu 2022 so se inventarizirale monografije, ki so bile kupljene konec leta 2021 (Bookla ponudba)

² Tu je potrebno poudariti, da se med darove štejejo tudi publikacije, ki so rezultat dela restavradorjev in ostalih zaposlenih na ZVKDS. RC (konservatorska-restavratska poročila, KN ipd).

V tabeli Prirast monografij od 2010 do 2022 v knjižnici RC je lepo razvidna razlika med nakupom in darom. Od 2010 do leta 2022 smo knjižnico RC obogatili za 109 monografij, kar je 8,3 knjige na leto. Pri darovih je ta številka bistveno višja, kar 7.957 enot, kar je 612 podarjenih publikacij letno.

Podatki za leto 2022 nam kažejo, da je knjižnica RC pridobila z darovi 343 enot gradiva, s tako imenovano »lastno« izdajo pa 293 enot gradiva.

Cilji, ki jih želimo doseči v letih 2023-2030

Z vsebinsko bogatim prirastom želimo še naprej graditi kvalitetno in uravnoteženo specializirano knjižnično zbirko na področju konservatorstva-restavratorstva in varovanja kulturne dediščine in drugih sorodnih tem, med katere se uvrščajo arheologija, arhitektura, umetnostna zgodovina in domoznanstvo.

Želimo:

- zagotavljati ustreznost zbirke glede na ugotovljene informacijske, izobraževalne, raziskovalne in kulturne potrebe in interese zaposlenih Restavratorskega centra,
- upoštevati cilje in prioritete matične inštitucije, tako RC kot tudi ZVKDS,
- in v skladu z možnostmi v največji meri uveljavljati Strokovne standarde za Specialne knjižnice.

Tema konservatorstva-restavratorstva je v knjižnici RC razdeljeno na več področij. Področja sledijo sami organizaciji Restavratorskega centra. Področja so razdeljena po vsebinah, ki jih obravnavajo posamezni oddelki:

- obnova stavbne dediščine,
- naravoslovne raziskave,
- konservatorstvo-restavratorstvo – stenske poslikave,
- konservatorstvo-restavratorstvo – štafelajno slikarstvo,
- konservatorstvo-restavratorstvo - kiparstvo — kamen, stavbna dediščina,
- konservatorstvo-restavratorstvo – kiparstvo – les.

Prizadevali si bomo za oblikovanje uravnotežene knjižnične zbirke, kjer bodo vsa področja enakomerno zastopana. Oddelki, ki pokrivajo različne oblike delovanja s področja konservatorstva-restavratorstva bodo letno navedli vsaj pet enot gradiva, ki bi ga potrebovali za nemoteno raziskovalno dejavnost in delo, ki ga opravljajo. Knjižnica pa bo to gradivo glede na aktualnost, dostopnost in finančna sredstva poskušala pridobiti.

Zaključek

Temeljno poslanstvo naše knjižnice RC je upravljanje znanja na konservatorsko-restavratorskem področju. V ta namen je ena od temeljnih nalog izgradnja ustrezne in aktualne knjižnične zbirke, nakup pa je najpomembnejši način za izvajanje načel nabavne politike.

Pomembno je, da se za nemoteno delovanje specialne knjižnice zagotavljajo redna finančna sredstva za nabavo, strokovno obdelavo, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva ter zagotavljanje drugih informacijskih virov in storitve knjižnice kot tudi za gradnjo lastnih specializiranih informacijskih virov.

Podatki za našo knjižnico nam govorijo, da izgradnja knjižnične zbirke temelji predvsem na darovih in lastni produkciji, kar pa nas namesto v sodobno strokovno knjižnico, ki razpolaga z ažurnimi in aktualnimi novostmi z našega področja, postavlja v funkcijo arhiva.

Pripravili:

Marjeta Drešar, *Višja bibliotekarka*

Barbara Kroflin, *dipl. bibl. in inf. (UN)*

Ljubljana, 16.3.2023

Viri:

- Nabavna politika knjižnice RC, 2004
- Zakon o knjižničarstvu (Ur. list RS, št. 87/01, 96/02 - ZUJIK in št. 92/15)
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (Ur. list RS, št. 73/03, 70/08 in 80/12)
- Strokovni standardi za specialne knjižnice (26.11.2018-25.11.2028)